

Brudd på regelverket om offentlig anskaffelse

Beskrivelse

Seksjon for anskaffelser, ved Siri Hanevold og Thomas Hagberg ble gjort oppmerksom på at det har blitt inngått en kontrakt vedrørende totalentreprise for rehabilitering av Mellomvegen 110. Kontrakten er ikke inngått på bakgrunn av en lovlig gjennomført anskaffelsesprosess. Seksjon for anskaffelser har tidligere informert om at vi anser signering av denne kontrakten som brudd på regelverket. Kontraktssummen på ca. 79 000 000,- eks mva. gjør at dette bruddet på anskaffelsesregelverket anses ekstra alvorlig.

Involverte ansvarsområder

Ingen ansvarsområder

Tiltak

Ingen tiltak

Risiko for gjengjeldelse

Ikke vurdert

Kommentarer

27. nov 2023 av Stab for økonomi og finans, Direktør (Andersen, Geir):
Viser til prosess som har startet. Også steg i investeringer (SAF) som er ulike
8. sep 2023 av Hanne M. Utford: Utfordring for stab og for å...
8. H. S.

20

KOMMUNEDIREKTØREN

og anbudsskandalen

SAK: Kommunedirektøren og anbudsskandalen

INNSENDERE: Lisa Rypeng, Rune Endresen, Torkil Emberland, Eirik Linaker Berglund, Jonathan Jæger, Linda Vaeng Sæbbe, Inger Thuen, Øystein Barth Heyerdahl, Linn Bertheussen, Andreas Beddari Høyer og Robin Andersen.

SPØRSMÅL: Rune Endresen, 416 85708, rune.endresen@nord24.no, Lisa Rypeng, 958 94574, lisa.rypeng@amedia.no

Innlogging: Amedia ordner tilgang for juryen.

Takk til: Erik Sønsteli (Amedia gravefond), Magne Storedal (konst.sjefred.)

INNHold

1.0 INTRO OG OPPSUMMERING.....	1
2.0 NYHETSVERDI OG AVSLØRINGER.....	2
2.1 Mellomvegen-saken og entreprenørkontrakten	
2.2 Tette forbindelser	
2.3 Ventilasjonskontrakten	
2.4 Sydspissen-saken	
2.5 Otium-saken	
2.6 Andre brudd	
2.7 Varslere står fram og varslingssystemet	
2.8 Sparket ut av nasjonalt antikrimsamarbeid	
2.9 Manglende kontroll med underleverandører	
3.0 METODE OG ORIGINALITET.....	7
3.1 Innsyn	
3.2 Analyse av røde flagg	
3.3 Regnskapsanalyse	
3.4 Kunstig intelligens	
3.5 Verktøy/hjelpemidler	
3.6 Kildejobbing	
4.0 KONSEVENSER.....	14
4.1 Kommunedirektøren gikk av	
4.2 Varslere står fram og varslingsregler endres	
4.3 Historisk høring	
4.4 Leverandørkontroll	
5.0 MOTSTAND.....	15
6.0 VESENTLIGHET.....	16
7.0 DOKUMENTASJON OG FORMIDLING.....	18
8.0 KILDEKRITIKK.....	18
9.0 KILDEHÅNDTERING.....	19
10.0 ETIKK.....	19

1.0 INTRO OG OPPSUMMERING

27.mars 2025 publiserte både Nordlys og ltromsø det som ble nasjonalt kjent som KI-skandalen i Tromsø kommune. Fellesnyheten var basert på omfattende research fra tre skoleforskere ved Universitetet i Tromsø og levert til avisene kvelden i forveien. Saken endte med granskning, skoledirektøren ble omplassert og det ble avdekket et mindre brudd på anbudsregelverket på noen hundre tusen kroner.

I etterkant av sistnevnte ba begge avisene om innsyn i kommunens anbudspraksis.

Noen måneder senere la kommunen frem en oversikt de selv hadde utarbeidet. Den viste potensielle brudd på anskaffelsesregelverket i størrelsesorden 220 millioner kroner, og kommunens egne funn ble behørig omtalt av både Nordlys og ltromsø samme dag.

Men det var noe som skurret - og skulle vise seg å være langt verre.

Tromsøs øverste administrative leder måtte til slutt gå av på dagen etter at det ble avslørt anbudstriksing og dekkoperasjoner i det som har vokst til tidenes største anbudsskandale i Nord-Norge.

Nordlys har avdekket at kommunedirektøren overkjørte faglige råd og brøt sine økonomiske fullmakter da en lokal entreprenør fikk en gullkantet kontrakt. Og mens kommunen sto i sin verste økonomiske krise noensinne, og nå risikerer Robek som eneste storkommune, er det avdekket potensielle brudd på anbudsreglene for rundt 500 millioner kroner.

Da kommunens egne fagfolk forsøkte å rope varsku om klare lovbrudd, ble de enten ignorert, motarbeidet eller bedt om å «se fremover». Varsel mot kommunedirektøren ble begravet i en skuff, omdefinert til et ufarlig «avvik» og lukket av ledelsen selv. Kommunedirektøren ledet til og med selv innsynsteamet som endte med å sile dokumenter om hans egen rolle. Han måtte til slutt innrømme å ha snakket usant til både Nordlys og politikerne i formannskapet.

I kjølvannet av anbudsavsløringene ble det avdekket fryktkultur og et svakt varslingsregelverk. I tillegg kommer særdeles svak kommunal oppfølging og kontroll med leverandører og underleverandører på store byggeprosjekter. Slett håndverk på et eldresenter til over 800 millioner kroner har ført store ekstraregninger, stor brannrisiko, fare for liv og helse da en dør ble [maltraktert av feiltrykk](#) og [store vannlekkasjer](#). I et nyrehabilitert bygg sitter 100 ansatte og [fryser med temperaturer på 15 grader](#).

Prosjektet startet som «nåla i høystakken» og fortsatte med analyse av 40.000 fakturalinjer i Excel for å følge pengestrømmen. Møter i garasjeanlegg og kryptert chat med livredde ansatte ga oss nye spor. Klagerunder etter klagerunder førte oss til dokumentene som ledelsen forsøkte å skjule. Bruk av kunstig intelligens og regnskapsanalyser avslørte at beløpene og omfanget var langt verre enn politikerne ble fortalt.

Avsløringene fikk store konsekvenser:

- Kommunedirektøren måtte gå på dagen.

- Det ble avholdt en historisk åpen høring der ansatte fortalte om en **fryktkultur**, hvordan de opplevde å **jobbe «i gjørme»** og fikk beskjed om å **overse lovbrudd**.
- Hele varslingsystemet i kommunen ble endret.

2.0 NYHETSVERDI OG AVSLØRINGER

Nordlys har gjennom egne, selvstendige undersøkelser avdekket svært omfattende brudd på anbudsregelverket i Tromsø kommune - der kommunedirektøren selv var helt sentral. Forholdene ble også forsøkt holdt skjult for offentligheten og er avdekket lag for lag gjennom en serie saker og oppfølginger. Det er videre avslørt store svakheter i varslingsystemet og oppsiktsvekkende mangel på kontroll med kvaliteten i kostbare kommunale prosjekter. I tillegg kommer en kommunal ukultur med tette forbindelser mellom kommunale beslutningstakere og leverandører, usannheter, tildekking og neglisjering av faglige råd. I en situasjon der Tromsø har blant landets svakeste kommuneøkonomier, og som eneste storkommune i landet risikerer å havne på Robek-listen, blir pengesløsingen ekstra oppsiktsvekkende. Sakene har satt dagsorden med stor debatt, ekstraordinære formannskapsmøter, kontrollutvalgsmøter, flere kritiske rapporter fra kommunerevisoren og en historisk høring. Topplederens avgang, som var et resultat av undersøkelsene, fikk stor spredning gjennom blant annet i [Amedias aviser](#), [NRK](#), samt det nasjonale fagbladet [Kommunal Rapport](#). **En lang rekke forhold, som ikke vært kjent for offentligheten tidligere, ble avslørt:**

2.1 Mellomvegen 110-saken og entreprenørkontrakten:

Saken om en stor rehabiliteringskontrakt på skolebygget i Mellomvegen 110, ble starten på en serie avsløringer og var den direkte årsaken til at kommunedirektøren til slutt måtte gå av. Kommunens største leverandør var ikke å finne på kommunes liste over potensielt ulovlige tilbud som ble kommunisert til media og politikerne. Det var fordi kommunedirektøren selv hadde sørget for å fjerne dem fra listen, som leder for et adhoc-basert kommunalt innsynsteam.

- **Over budsjett og anbudspris:** Opprinnelig tilbud tilsa 62-65 millioner kroner. Kontrakten endte på 79 millioner kroner. Siden har det vært en rekke overskridelser og per nå er det fakturert et sted mellom 130 og 140 millioner kroner. Endelig regning er ikke klar.
- **Ulovlig tilbud - endret underveis:** Tilbudet ble først utlyst korrekt i den nasjonale tilbudsdatabasen Doffin, men ble senere **vesentlig** endret. Dette er **klart ulovlig**, ifølge både kommunens egen tilbudsavdeling og en ekstern ekspert.
- **Koblet av fagfolk, hentet inn ny vurdering:** Kommunens egen fagenhet for tilbud - enhet for anskaffelser - har juridisk spesialkompetanse på tilbud og **skal** involveres i de største kontraktene for å unngå ulovligheter i et komplisert regelverk. Da tilbudsenheten ikke ville godkjenne endringer i tilbudet, og mente endringene var ulovlige, ble de fjernet fra

anbudsprosessen, med velsignelse fra kommunedirektøren. Det ble i all hast hentet inn en ny vurdering fra en innleid rådgiver uten anbudsfaglig kompetanse - og som dessuten hadde blitt hyret på en ulovlig kontrakt.

- **Personlig involvering:** Nordlys kunne også avsløre at kommunedirektøren personlig var den som godkjente endringer i anbudet, og at han senere trosset gjentatte interne advarsler om brudd på lov om offentlige anskaffelser.
- **Brøt delegasjonsregelverket:** Det ble avdekket at kommunedirektøren underskrev kontrakten med entreprenøren selv. Det er klart i strid med hans økonomiske fullmakter. Saken skulle vært lagt frem for politikerne.
- **Varsel mot ledelsen ble behandlet av ledelsen:** Fagenheten for anbud i Tromsø kommune sendte både varsel og avviksmelding om prosessen, kontrakten og kommunedirektørens håndtering. Dette ble behandlet av kommuneledelsen selv, omdefinert til et avvik, og registrert som løst av kommunens toppledelse - med kommunedirektørens involvering. Dermed forsvant ledervarselet blant 12.000 kommunale avvik og ble heller ikke kjent for kommunerevisor, som samtidig hadde etterspurt varsler i sin revisjon. Ny, konstituert kommunedirektør har senere innrømmet, i en historisk høring, at det [burde vært behandlet som varsel, og at varselet mot kommunens øverste leder heller ikke burde vært behandlet av kommuneledelsen](#). Nå har også varslingsreglene blitt endret.
- **Silet innsyn om seg selv:** Kommunedirektøren var selv aktiv, og per definisjon leder, i en adhocgruppe som behandlet innsynsbegjæringer om anbudssaken. I en høring ble det kjent at det var han som besluttet å fjerne den betente Mellomvegenkontrakten fra listen over potensielt ulovlige anskaffelser som ble sendt til media og politikere. Utelatelsen var imot klare faglige råd, og til tross for at Nordlys-innsynet etter offentlighetsloven ba om [alle saker der var uenighet mellom parter](#).
- **Tildekking og bagatellisering:** Kommunedirektøren bagatelliserte sin egen rolle i sakene helt fra starten av. Offentligheten - og politikerne - fikk ikke vite om varselet mot kommunedirektøren, potensielt lovbrudd og den økonomiske risikoen før en varsler sto frem i Nordlys.
- **Snakket usant til formannskapet:** Kommunedirektøren snakket usant overfor Nordlys, kommunerevisjonen og formannskapet da han sa at han **ikke** ble kjent med varselet om ulovlighet, som inkluderte ham selv, før midten av 2025. Dokumentasjonen Nordlys har fått viser imidlertid at toppleren visste om varselet allerede høsten 2023 og at han ba en av sine nærmeste ledere om å lukke varselet/avviket.
- **Nytt varsel:** I etterkant av kommunedirektørens uttalelser i Nordlys kom det inn enda et nytt varsel mot ham. Hun varslet om at kommunedirektøren var aktivt involvert i håndteringen av avviket/varselet mot seg selv. [Hun ba om å få involvere kommunerevisor i saken men det ønsket ikke kommunedirektøren](#).
- **Endret ikke feilinformasjon til revisor:** I høringen ble det kjent at leder for anbudsgruppen [to ganger advarte om feil i kommunedirektørens orientering](#) til

kommunerevisor. Feilinformasjonen ble ikke rettet. I stedet fikk hun kjeft av sin leder for å blande seg inn.

- **Fikk beskjed om å se fremover:** I samme høring ble det kjent at en ansatt hadde ønsket å gå til kommunerevisor med [sine funn av minst 40 alvorlige avvik](#), samt øvrige forhold, men ble bedt om å se fremover av kommunedirektøren. – *Det gir en indikasjon om at det er greit å gjøre lovbrudd. Det er veldig uheldig. Og de som driver med korrupsjon og bryter regelverket med viten og vilje, innser at det er nullrisiko, sa den ansatte i høringen.*

2.2 Tette forbindelser

Nordlys har gjennomgått fakturaoversikter, anbudsprotokoller, kontrakter, interne e-poster og saksgangen da et konsulentselskap overtok hele styringen av det kommunale Mellomvegen-prosjektet. Heller ikke denne kontrakten var på kommunens oversikt. Nordlys avslørte at leverandør hadde blitt forbigått og at også kontraktene med konsulentselskapet var klart ulovlig, og langt over rammeavtalene.

- **[Tette personlige forbindelser i nøkkelkontrakt:](#)** Daglig leder i konsulentselskapet var tidligere ansatt i kommunen. Rett etter at han sluttet begynte det for alvor å strømme inn kommunale oppdrag til hans nye arbeidsgiver. De svært lukrative og ulovlige kontraktene ble tildelt av hans tidligere kommunale kolleger.
- **Ulovlig direkteanskaffelse:** Kommunen inngikk totalt flere kontrakter med konsulentselskapet uten konkurranse, noe som er brudd på loven om offentlige anskaffelser. De ble heller ikke kunngjort i anbudsdata-basen Doffin.
- **Brudd på rammeavtaler:** Rangeringen i eksisterende rammeavtaler ble ignorert. Konsulentselskapet var rangert som nummer to, men fikk oppdraget uten at leverandøren på førsteplass ble forespurt, slik regelverket krever.
- **Mangelfulle kontrakter:** Flere av kontraktene manglet totalbeløp og tidsbegrensning, og åpnet for fakturering etter «medgått tid».
- **Kontrakt betydelig overskredet:** Opprinnelig oppdrag skulle være på noen hundre tusen kroner for konsulentselskapets del av Mellomvegen-kontrakten, ifølge en kommunalt ansatt som forklarte seg i høringen. Vår fakturajekk viser at de totalt har fakturert cirka ni millioner på prosjektet - og samlet over 18 millioner kroner de siste tre årene.
- **Overskridelse av beløpsgrenser:** En ny rammeavtale hadde en begrensning på ti millioner kroner (også inkludert andre oppdrag), men utbetalingene til konsulentselskapet har oversteget også denne summen.
- **Ingen vurdering av habilitet:** Kommunen innrømmer at det ikke ble gjort noen habilitetsvurdering da konsulentselskapet ble valgt som leverandør.
- **Dobbelrolle:** Vedkommende ble også leid inn som ekspert for å vurdere lovligheten av den nevnte entreprenørkontrakten, samtidig som hans eget firma mottok oppdrag på samme prosjekt.

- **Godkjente alle endringer:** Det var konsulentselskapet som godkjente alle endringsmeldingene som førte til den store ekstraregningen for kommunen.
- **Innrømmet omfattende feil:** Etter avsløringene innrømmet Tromsø kommune omfattende og alvorlige feil, og alle de ovennevnte bruddene: «Kommunen har gjennomgått kontrakter og avtaler knyttet til NNBK sine oppdrag i Mellomvegen 110, og må konkludere med at disse enten er i strid med rammeavtale eller ulovlig direkteanskaffelse.»

2.3 Ventilasjonskontrakten

- Nordlys avslørte også en ulovlig direkteanskaffelse for et ventilasjonsfirma i samme Mellomvegen-prosjekt (totalramme på 275 mill), ifølge anbudsekspert. Heller ikke denne kontrakten på [totalt 18 millioner kroner](#) var oppført på listen over mulige ulovlige kontrakter, som kommunen sendte til politikere og media etter innsynsbegjøring. Ventilasjonskontrakten ble inngått av en kommunal leder som inntil nylig var ansatt i en lederstilling i ventilasjonsfirmaet- og ble splittet opp underveis i anbudsprosessen - noe som får fagekspert til å reagere.

2.4 Sydspissen-saken:

- Rehabiliteringen av Sydspissen er også betydelig over opprinnelig anbudspris på 32 millioner kroner. Også her er anbudet og beløpene endret på en måte som får anbudsekspert og interne fagfolk til å reagere. Konkurrenten ble forkastet i første runde, det ble inngått samspillsentreprise, budsjettet ble økt og kommunedirektøren velsignet de siste økningene i Sentral investeringsgruppe utenfor kommunestyret. Nytt budsjett er nå på 77 millioner kroner, men det er usikkert om det holder. De samme aktørene er involvert - entreprenøren og konsulentselskapet. Da vi stilte spørsmål ba kommunen samme konsulentselskap som hadde håndtert også dette anbudet om å vurdere sin egen jobb med anbudet - og de frikjente seg selv og kommunen. Den kommunale fagenheten ble også her holdt utenfor anbudsprosessen, til tross for at de skal være involvert i alle større anbudsprosjekter. I høringen sa leder av kommunens anbuds-enhet at anbudshåndteringen fra konsulentselskapet hadde store mangler. Hun opplyste også at hun hadde sendt bekymringsmeldinger til toppledelsen da hun ble kjent med Sydspissen-anbudet. De ble aldri besvart.

2.5 Otium-saken

- Kommunedirektøren underskrev i desember 2024 et overraskende forlik på kun fire millioner kroner med leverandøren Econor angående eldresenteret Otium, til tross for en mangelliste som var beregnet til over 60 millioner kroner. Vi kunne i høst avdekke at bygget, sju år etter innflytting, ikke har ferdigattest, med store avvik innen brannsikkerhet, bygningskonstruksjon og vannlekkasjer. [Flere varslere sto frem](#) og varslet også direkte på kommunedirektøren som de mener ga mangelfull informasjon til politikere

om oppdagelse av råte og omfattende lekkasjer, da forliket ble inngått. [Også her ble det avdekket at kommunens egne folk tidligere hadde forsøkt å advare toppledelsen flere ganger - uten å bli hørt.](#)

2.6 Andre brudd

Det er også avdekket brudd på flere andre kontrakter - med høyere beløp enn kommunen har oppgitt - deriblant C&M Brannsikring - med flere (se lenker i saksoversikt).

2.7 Varslere står frem og varslingssystemet

Etter langvarig kildejobbing sto den ene etter den andre varsleren frem med sine historier. En av grunnene til dette var et svært mangelfullt varslingssystem i Tromsø kommune, med andre regler enn de fleste andre kommuner har. Varslere visste ikke hvordan de skulle varsle. I tillegg ble det avdekket en historikk med varsler som begraves - og ikke minst at varslere som opplevde å bli motarbeidet av kommunen.

Innsyn viste at kommunerevisjonen hadde utfordret kommunen på manglene i varslingssystemet for flere år siden og bedt om bedringer. Uten at noe ble gjort.

Sakene avdekket også store mangler når det gjaldt varslinger direkte mot ledelsen. Systemet ga mulighet til å lukke avvik og omdefinere varsler mot seg selv, viste våre undersøkelser. En varslere og HR-jurist sa i kontrollutvalgets høring at det var Nordlyssakene som gjorde henne oppmerksom på at regelverket hadde blitt brutt, men at de var i villrede hvordan det skulle varsles mot kommunedirektøren. Det endte med et papirdokument som ble levert til ordføreren, som igjen hyret en ekstern gransker. Også anbudsensheten varslet til feil person i første omgang, fordi kommunen ikke hadde oppdatert varslingsrutinene.

Nå er hele varslingssystemet endret og nye retningslinjer innført, både med bakgrunn i sakene og påfølgende påtrykk fra Kontrollutvalget. Reglene det tok så lang tid å innføre er nær en kopi av det andre kommuner har innført og KS-malen.

2.8 Sparket ut av nasjonalt antikrim-samarbeid

En notis fra sommeren 2022 ble plutselig aktuell igjen i forbindelse med anbudssakene. Sommeren 2025 ba vi om innsyn i all korrespondanse i saken. Vi kunne da avdekke at Tromsø er eneste offentlige virksomhet i landet som har blitt fjernet fra en nasjonal antikrim-satsing i byggebransjen, fordi de ikke klarte å rapportere slik som lovet. De skulle kun rapportere hvem kommunen handler med, hvem som utfører jobben og hvem kommunen betaler til. Målet er å hindre brudd på arbeidsmiljøloven [med påfølgende fare for korrupsjon, svart økonomi, trygdesvindel, ulovlig arbeidskraft og utnyttning av sårbare arbeidstakere.](#) Planen var at Skatteetaten

skulle se nærmere på en rekke byggeprosjekter i Tromsø kommune, og gjennomføre byggeplasskontroller. Det er altså i samme periode som det nå er avdekket store problemer med kommunens oppfølging av byggeleverandører.

2.9 Manglende kontroll med underleverandører:

Det ledet oss videre til å undersøke entreprenørens bruk av underleverandører på kommunale prosjekter. Vi oppdaget at oppgitte underleverandører i anbudet senere ble byttet ut med **billigere og mer tvilsomme underleverandører utenfor kommunens kontroll, gjennom endringsmeldinger. Denne kontrollen hadde kommunen overlatt til konsulentselskapet og entreprenøren.** I kontrast til dette står statlige [Statsbygg som førte en mye strengere kontroll enn kommunen og kastet ut entreprenørens tvilsomme underleverandør på dagen i samme periode.](#) De ga bot på 175.000 kroner og advarte om fremtidige konsekvenser. Vi avdekket [at de samme og omstridte underleverandørene hadde blitt brukt i entreprenørens kommunale milliardprosjekt på Kvaløysletta ungdomsskole,](#) som er under bygging, uten konsekvenser. Heller ikke her var de opprinnelig innmeldt som underentreprenør. Den manglende kontrollen koster dyrt. Det er nemlig avdekket store faglige mangler og avvik i prosjektet, der underleverandøren har vært involvert. Ifølge et brev som inntil nylig har vært unntatt offentlighet, men frigitt etter diverse klager, er det [også her oppdaget betydelig kvalitetssvikt med fukt, utette vinduer, manglende radonsperre, med mer.](#) Milliard-prosjektet er ikke ferdigstilt. Hva sluttregningen blir er ukjent.

3.0 METODE OG ORIGINALITET

Det er brukt flere metoder i kombinasjon i våre undersøkelser, både tradisjonelle og nye, for å komme til bunns i hva som har skjedd og ikke minst hvor systemsvakhetene ligger.

Anbudsrot er ikke helt uvanlig i kommune-Norge, men det store omfanget og toppledelsens involvering skiller seg kraftig ut.

Innsyn etter offentlighetsloven - og diverse klagerunder - er helt sentral i sakene, men det er også gjort en kartlegging og analyse av røde flagg opp mot anbudsregelverket, samt regnskapsanalyse av både kommunale regnskap og leverandørregnskap. Excel og Google regneark er benyttet for å systematisere over 40.000 fakturalinjer med leverandørinformasjon. Diverse verktøy, samt SOME-søk, har vært viktige for å kartlegge persongalleriet og forbindelser i de ulike sakene. Vi har også utnyttet mulighetene innen kunstig intelligens, hovedsakelig som researchverktøy og for hypotetesting.

Minst like viktig som de ovennevnte noe tekniske metodene har tradisjonell kildejobbing vært. Det er over hundre ulike muntlige kilder i sakene, der mange har

vært bakgrunnskilder og andre har vært åpne kilder. Noen er tipsere. Andre er ulike eksperter som har hjulpet oss på veien. Noen har vært brukt til sparring, mens andre har hatt tilgang til en bit av puslespillet som vi trengte for å komme oss gang. Uten disse ville vi neppe kommet videre i saker som er preget av et komplisert regelverk.

Men så til begynnelsen. Alt startet egentlig med en "hunch" om at det var et eller annet som ikke stemte med materialet vi hadde fått innsyn i fra kommunen.

Det første som ble gjort var å lage et større team som jobbet med enkeltleverandør/enkeltsaker og deretter et spesialgraveteam med kompetanse innen økonomi, kommunal forvaltning og anbudsregelverk. Lisa Rypeng, med tidligere erfaring fra Kommunal Rapport og NRKs gravereadaksjon, ble hyret som frilanser, delvis finansiert av Amedias gravfond. Det ble en nøkkel for å komme videre med alt det anbudstekniske.

Det generelle innsynet ga oss et overblikk og tilgang til kommunens egen bearbeiding og vurdering av mulige brudd på anbudsregelverket. Men: Det var først da vi gjorde et eget spesialisert [reskontro-innsyn](#) i alle inngående fakturaer at vi tenkte at det kunne være noe mer. Selve innsynsbegjæringen er inspirert av en metode som Kommunal Rapport har brukt i sin jobb med [Leverandørdatabasen](#). Her ba vi om å få et stort antall fakturaopplysninger levert i et regneark/Excel, for de siste fem årene, med minimum følgende: Bilagsnr, Bilagsdato, Bilagsbeskrivelse, Bilagsserie, Leverandørnavn, Artskonto Id, Artskonto beskrivelse, Totalbeløp, Kostnadssted.

Dette spesialiserte innsynet ga oss absolutt alle leverandører som hadde fakturert kommunen hvert år, over to milliarder kroner alene i 2024. Uten dette spesialinnsynet ville nok ingen av de senere avløringene blitt oppdaget. Vi fikk vel 40.000 fakturalinjer bare for 2023 og 2024, og enda flere for tidligere år, men vi valgte å konsentrere oss om de ferskeste tallene. Målet var blant annet å kunne kontrollsjekke kommunens egen rapportering.

Bilagsdato	node	Kostart(T)	KoI	Konto(T)	Tjeneste(T)	Ansvar(T)	Beløp #VALUE!	Level	Tromsøbolig
12/2/2024	202412	5	15106	Avdrag andre långivere	87C Renter/utbytte og lån	800 Finansutgifter og - innte	300 000 000,00	123197	SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN AB (PUBL) OSLOFILIALEN
12/12/2024	202412	5	15106	Avdrag andre långivere	87C Renter/utbytte og lån	800 Finansutgifter og - innte	300 000 000,00	123197	SKANDINAVISKA ENSKILDA BANKEN AB (PUBL) OSLOFILIALEN
12/30/2024	202412	5	15106	Avdrag andre långivere	87C Renter/utbytte og lån	800 Finansutgifter og - innte	251 012 000,00		
2/27/2024	202403	2	Kjøp av eksisterende bygg/anlegg	265 Helse og sosialbygg	101 Eiendomskontoret		96 676 553,00	136766	PROFFOPPGRJØR AS
12/16/2024	202412	5	15106	Avdrag andre långivere	87C Renter/utbytte og lån	800 Finansutgifter og - innte	90 000 000,00	130709	NORDEA BANK ABP, FILIAL I NORGE (RENTER)
2/1/2024	202401	5	Konsernterme utlån tom 2021 (finans)	05211 Konsernterme utlån tom 2021 (finans)	87C Renter/utbytte og lån	800 Finansutgifter og - innte	85 000 000,00	136136	TROMSØBOLIG KF
1/2/2024	202401	2	Kjøp av eksisterende bygg/anlegg	02850 Kjøp av eksisterende bygg/anlegg	315 Utbyggingsområder	1141 Kommunedirektøren	69 000 000,00	134814	TROMSØ NÆRINGSMEGLING AS
4/22/2024	202404	2	Kjøp av eksisterende bygg/anlegg	02850 Kjøp av eksisterende bygg/anlegg	315 Utbyggingsområder	1141 Kommunedirektøren	69 000 000,00	134814	TROMSØ NÆRINGSMEGLING AS
2/8/2024	202404	2	Andre tjenester	12709 Kjøp av diverse tjenester	12C Administrasjon	14, Kommunikasjon	64 000 000,00	130663	WILCHES FOTO JUAN SEBASTIAN WILCHES HERNANDEZ
12/30/2024	202412	5	15106	Avdrag andre långivere	87C Renter/utbytte og lån	800 Finansutgifter og - innte	56 275 696,16		
4/25/2024	202404	0	Pensjonsinnskudd	10900 Pensjonsinnskudd TKP	172 Pensjon, felles	800 Øvrige formål	49 736 088,37	126046	TROMSØ KOMMUNALE PENSJONSKASSE
1/19/2024	202401	0	Pensjonsinnskudd	10900 Pensjonsinnskudd TKP	172 Pensjon, felles	800 Øvrige formål	49 736 088,00	126046	TROMSØ KOMMUNALE PENSJONSKASSE
2/19/2024	202402	0	Pensjonsinnskudd	10900 Pensjonsinnskudd TKP	172 Pensjon, felles	800 Øvrige formål	49 736 088,00	126046	TROMSØ KOMMUNALE PENSJONSKASSE
3/18/2024	202403	0	Pensjonsinnskudd	10900 Pensjonsinnskudd TKP	172 Pensjon, felles	800 Øvrige formål	49 736 088,00	126046	TROMSØ KOMMUNALE PENSJONSKASSE
5/24/2024	202405	0	Pensjonsinnskudd	10900 Pensjonsinnskudd TKP	172 Pensjon, felles	800 Øvrige formål	49 736 088,00	126046	TROMSØ KOMMUNALE PENSJONSKASSE
12/19/2024	202412	0	Pensjonsinnskudd	10900 Pensjonsinnskudd TKP	172 Pensjon, felles	800 Øvrige formål	48 797 432,00	126046	TROMSØ KOMMUNALE PENSJONSKASSE
2/29/2024	202403	3	Kjøp fra andre	13700 Overføring til private/private org /kjop	355 Oppsamling/innsamli	141 Innføring renovasjon	45 178 233,40	121663	REMIKS HUSHOLDNING AS
9/9/2024	202409	3	Kjøp fra andre	13700 Overføring til private/private org /kjop	355 Oppsamling/innsamli	141 Innføring renovasjon	44 779 734,79	121663	REMIKS HUSHOLDNING AS
6/8/2024	202406	3	Kjøp fra andre	13700 Overføring til private/private org /kjop	355 Oppsamling/innsamli	141 Innføring renovasjon	44 716 438,46	121663	REMIKS HUSHOLDNING AS
12/6/2024	202412	3	Kjøp fra andre	13700 Overføring til private/private org /kjop	355 Oppsamling/innsamli	141 Innføring renovasjon	44 697 053,50	121663	REMIKS HUSHOLDNING AS
7/1/2024	202407	2	Vedlikehold, påk 02300	Kjøp av byggetjenester	265 Flyktningeboliger	27: Byggeprosjekt	44 160 627,00	100712	ECONOR AS
12/30/2024	202412	5	15100	Avdrag på lån, ekstraordinært	87C Renter/utbytte og lån	800 Finansutgifter og - innte	43 788 000,00		
7/1/2024	202407	0	Pensjonsinnskudd	10903 Pensjonsinnskudd KLP	172 Pensjon, felles	800 Øvrige formål	43 123 792,00	108671	KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE GJENSIDIG FORSIKRINGSSELSKA
10/18/2024	202410	0	Pensjonsinnskudd	10900 Pensjonsinnskudd TKP	172 Pensjon, felles	800 Øvrige formål	41 856 044,00	126046	TROMSØ KOMMUNALE PENSJONSKASSE

Utklipp av regneark som gjorde at vi selv kunne systematisere kommunens innkjøp

Ved hjelp av ulike sorterings- og sammenfatningsfunksjoner i Google Regneark kunne vi sjekke summene som kommunen selv hadde beregnet, opp mot det som var fakturert, samt summere alle regningene på hver enkelt leverandør. Det ble raskt klart at det var flere enkeltkontrakter som var dyrere enn oppgitt. Dette ble tatt ut fortløpende som flere enkeltsaker.

Det mest interessante var imidlertid sammenligningen med det som **ikke** sto i kommunens oversikt. Vi registrerte at en leverandør var klart større enn de andre. Etter en klassisk *follow the money* der vi summerte alle fakturaene selskapet hadde levert begynte et nytt bilde å tegne seg. Det fikk oss til å spørre: Kan det være noe med disse kontraktene? Og: Første innsyn viste at flere av kontraktene med firmaet var betydelig overskredet. Det ble til en enkel og kort sak i avisa. Mistanken om at det kunne være noe mer økte og vi bestemte oss derfor for å gå “all in” i alle kommunale kontrakter med denne leverandøren, samt deres samarbeidende leverandører og prosjekter.

3.1 Innsyn

I starten hadde vi egentlig ingenting å gå på, annet enn et vagt tips om at det trolig fantes flere ulovlige direkteanskaffelser i Tromsø kommune. Det virket håpløst, som “nåla i høystakken”.

Det første store og brede innsynet begynte i mars/april 2025. Siden har det blitt over 30 nye innsynsbegjæringer. I forlengelsen av det nevnte spesialinnsynet ble det videre bedt om alle bilag samt all korrespondanse (epost, chat, sms mm) mellom kommunedirektøren og leder for anskaffelser i kommunen. Deretter ble det gjort nye og spesifikke innsyn i de mest interessante leverandørtallene, med tilhørende fakturaopplysninger, inngåtte kontrakter, Doffin-prosessene og de konkrete rammeavtalene. Materialet analyserte vi opp mot anbudsregelverket. Innsynet innebar enorme mengder leverandørdata som vi satt sammen i ulike Google regneark og egne faneark for hver av leverandørene vi ønsket å sjekke nærmere.

3.2 Analyse av røde flagg

Det første gjennombruddet var igjen det som manglet.

Manglende dokumentasjon: Essensiell dokumentasjon om at anbud var lovlig gjennomført var søkk borte. For eksempel manglet pliktige anbudsprotokoller. Det er alene et brudd på reglene om offentlige anskaffelser. En slik manglende transparens muliggjør andre ulovligheter, men er uansett et tegn på manglende kontroll. Spørsmålet vi måtte stille var hvorfor akkurat disse storprosjektene manglet dokumentasjon som skal finnes lett tilgjengelig i alle kontrakter. Til overmål hadde kontraktene store verdier, noe som var ytterligere mistenksomt. Man skulle tro at kommunen i alle fall hadde kontroll på de aller største kontraktene.

Nye “røde flagg”: Det var enkel summering i Excel fra spesialinnsynet som viste oss at entreprenøren hadde fått utbetalt klart høyest beløp fra Tromsø kommune. Vi undret oss hvorfor akkurat dette firmaet hadde fått fire-fem nye kontrakter fra kommunen verdt over en milliard kroner samtidig som de var i en dyp konflikt om byggefeil på Otium med kommunen. Det virket også økonomisk risikabelt

all den tid selskapet også hadde store underskudd, en risikofaktor som også skal vurderes før det inngås offentlige kontrakter.

Gjennomgang av anbud, bilag og rammeavtaler: Vi ba deretter om innsyn i alt av anbudspapirer, bilag, kontrakter med mer for alle prosjekter i regi av entreprenøren på alle kommunale prosjekter de siste årene - Mellomvegen 110, Sydspissen, Ryavegen, Kvaløysletta ungdomsskole, Otium - med flere. I tillegg ba vi om det samme for øvrige leverandører som var involvert i prosjektene.

Utbetalinger: De første undersøkelsene våre viste at det var betalt ut langt høyere summer til entreprenøren enn det som lå til grunn for kontrakten for både Mellomvegen 110 og Sydspissen.

Nytt rødt flagg: Kommunen manglet anbudsprotokoll for hovedentreprisen med entreprenøren, samt begrunnelse for valg av entreprenør. Doffin var ufullstendig. Det vil si at det ikke var mulig å etterprøve beslutningen. For entreprenørkontrakten manglet helt sentral dokumentasjon, noe som virket spesielt siden dette var den største enkeltkontrakten kommunen hadde i perioden - og at kommunedirektøren hadde lovet å følge opp nettopp slike kontrakter.

Liste: Vi satte opp en oversikt over alle kontraktene på Mellomvegen, hvem som hadde signert, når avtalen ble inngått, osv.

Endret anbud: Undersøkelsene dokumenterte at innholdet i kontrakten ble endret **etter** anbudskonkurransen for entreprenøren på Mellomvegen 110. Da vi etterhvert holdt konkurranseutlysningen for hovedentreprisen opp mot endelig kontrakt, så vi at en fløy hadde blitt byttet ut med en annen. Det var egentlig ganske umerkelig. I alle dokumenter og korrespondanse hadde det blitt referert til A-E & K. I kontrakten sto det imidlertid A-E & F. Vi trodde først det var slurv, slik vi hadde sett andre plasser. Det viste seg imidlertid at fløy K hadde blitt byttet ut med fløy F. De to fløyene hadde fundamentalt forskjellig rehabiliteringsbehov. Det var i praksis blitt et helt annet oppdrag enn det som var ute på konkurranse. Alt dette er typisk røde flagg og kan være et tegn på rigging av anbud og en ulovlig direkteanskaffelse.

Kontraktssignering: Innsyn i storkontrakten viste at den var signert av kommunedirektøren, ikke ordføreren med godkjenning fra formannskapet. Innsyn i delegasjonsregelverket viste at kommunedirektøren gikk ut over sine fullmakter og underskrev kontrakten klart i strid med reglene.

Nytt rødt flagg etter innsyn i sakspapirer i kontrollutvalget: Nytt innsyn viste at entreprenørkontrakten også hadde blitt flagget som en mulig ulovlighet internt. Og: Innsynet røpet også noe annet høyinteressant. Det fantes to lister over potensielt ulovlige anbud. En som var utarbeidet av Enhet for anskaffelser med tanke på deling med politikere og media - og en "sensurert" versjon som ble delt med offentligheten og politikere. Hvem hadde strøket Econor fra lista og hvorfor? Det satte oss på sporet av det som senere skulle vise seg å være et varsel som hadde blitt nedgradert til et avvik. Men av hvem? Senere kom det frem internt press og advarsler. Vi visste på det tidspunktet ikke hvem varsler var og hvem som hadde strøket Econor fra lista. Og det skulle ta tid å komme til bunns i dette.

Innsyn i møtereferater sentral investeringsgruppe: Vi hadde fra før fått innsyn i alle møteprotokoller fra Sentral investeringsgruppe - som behandler store

byggeoppdrag - og der blant annet kommunedirektøren selv sitter. Den viste at Mellomvegen-saken hadde blitt diskutert, men referatene viste ingen ting om advarslene som hadde kommet opp internt.

Flere tidslinjer: På grunn av den store mengden dokumentasjon begynte vi den møysommelige jobben med å lage en kronologisk tidslinje. Kort sagt var det mange puslebiten som skulle settes sammen til et stort bilde. Først da detaljene begynte å komme på plass, med riktige datoer, begynte det store bildet med kommunedirektørens håndtering av saken å gå opp for oss. Det spørsmålet vi da måtte stille oss. Hva visste kommunedirektøren? Og når?

Innsyn i kommunikasjon og gjennombrudd: Innsyn i første varsel, da vi skjønnte at det faktisk hadde blitt varslet, avdekket at det ikke var hvem som helst som varslet, men ansatte på kommunens egen fagenhet - enhet for anskaffelser. Da vi fikk innsynet gikk det opp for oss hvor alvorlig og hvor konkret varslet hadde vært - men samtidig at det hadde blitt håndtert som avvik. Hvorfor ble det registrert som avvik? Og hvem håndterte avviket?

Varsler sto frem: Da varsleren selv sto frem i Nordlys begynte ballen for alvor å rulle. Politikerne reagerte sterkt. Det ble innkalt til et ekstraordinært formannskapsmøte. Kommunedirektøren sa her at han ikke kjente til varselet.

Nytt gjennombrudd: Deretter ba vi om flere innsyn i kommunikasjonen og ny spesifisering av innsyn i avvikssystemet Compilo, med logg, samt korrespondanse rundt. Det ga et nytt gjennombrudd. Ikke bare dokumenterte det kommunedirektørens innblanding, men også flere i kommunens ledergruppe. Det ga en ny puslespillbit. Det viste at at kommunedirektøren ble gjort kjent med varselet, samt at han var involvert i nedtoningen. Til slutt er det økonomidirektøren som formelt bestemmer at det skal defineres som et avvik og lukker det. Dermed er det også avdekket at kommunens ledergruppe selv håndterte varsel med alvorlige påstander om lovbrudd utført av kommunedirektøren.

Ny varsler: Som følge av forklaringen som kommunedirektøren ga til Nordlys i vår første varsler-sak kom det inn et nytt varsel. Det inneholdt avgjørende ny dokumentasjon som viser at kommunedirektørens tidligere forklaringer om at han ikke kjente til de klare advarslene og varselet mot ham, slår sprekker.

Oppsplitting av ventilasjonskontrakt: Parallelt med entreprenørkontrakten på Mellomvegen 110, undersøkte vi også ventilasjonskontrakten. Denne hadde overraskende nok blitt splittet opp etter at opprinnelig anbud var utlyst, og er et mulig rødt flagg, og noe vi ønsket å undersøke videre. Oppsplitting være et tegn på skreddersying av anbud - en måte å omgå anskaffelsesreglene for å favorisere en leverandør. Det ble også reist kritikk over store mangler i dokumentasjonen da ventilasjonsleverandøren fikk Mellomvegen-kontrakten.

Analyse av anbudsdokumenter, kontrakter, kommunale sakspapirer: Gjennomgangen av anbudsdokumentene ga enda flere avsløringer. **Det var et stort sprik mellom reskontro, anbudspapirer og kontraktene vi fikk innsyn i.** Det dokumenterte at konsulentkontraktene også var ulovlige, noe kommunen innrømte til slutt.

Tette forbindelser: Vi ville også undersøke hvem som la til rette for utbetalingene til konsulentselskapet og som ga firmaet langt større fullmakt enn det som er vanlig for en innleid byggeleder og prosjektleder. De fikk også oppdraget med å gi anbudsfaglige råd og fullføre anbudsprosessen, uten å ha verken kontrakt for dette eller anbudsfaglig ekspertise. Gjennomgangen av CV-en på LinkedIn viste at daglig leder i konsulentselskapet var tidligere ansatt på utbygging i Tromsø kommune, og innsyn ga oss hans sluttdato. Han hadde nettopp sluttet i kommunen. Gjennomgang av kontraktene med konsulentselskapet - og CV-ene til de tidligere kollegene - dokumenterte at det var hans tidligere kolleger som hadde inngått kontraktene og som ga den tidligere kommunalt ansatte oppdrag med å gi anbudsfaglige råd.

Varslersak: En av de første sakene i sakskomplekset handlet om varslerkulturen i Tromsø kommune og gjaldt en tidligere varsling mot den nevnte ventilasjonsleverandøren. Varslingen ble lagt lokk på og varsleren hadde i ettertid en opplevelse av at det ikke nyttet å si fra om klart kritikkverdige forhold. Spørsmålet vi stilte oss i etterkant var: Kan dette være en del av en større ukultur i kommunen, og som fortsatt er tilstede? Denne tidlige varslersaken gjorde det lettere for flere varslere å stå frem med sine historier fra innsiden av Tromsø kommune.

Problematiske underleverandører: I kjølvannet av de øvrige avsløringene fikk vi tips om at entreprenøren vinner de kommunale kontraktene ved hjelp av billige underentreprenører. Etter en serie undersøkelser fikk vi dokumentert at det var store og alvorlige avvik knyttet til underleverandører, samt at de var billigere å bruke for entreprenøren. Gjennomgang av referater og rapporter viser videre store språkproblemer med de latviske arbeidstakerne, som igjen har ført til store feil med store økonomiske konsekvenser. Kommunen har ikke hatt kontroll på underleverandørene.

3.3 Regnskapsanalyse

Sentralt i gjennomgangen har vært analyse av både årsregnskap, tertialregnskap og budsjetter i Tromsø kommune, samt de ulike leverandørene.

Alle budsjetter er gjennomgått og sammenstilt med beslutninger som er gjort for å finne avvik, og det var her vi oppdaget alle de tidligere tallene som hadde versert for Mellomvegen-prosjektet.

Regnskapene dokumenterer også den voldsomme økonomiske veksten hos de private leverandørene som har fått kommunale kontrakter som er basert på potensielt ulovlige tilbud - i oppdrag der konkurrenter ikke har kommet til bordet.

3.4 Kunstig intelligens:

Både Notebook LM og Gemini har vært brukt som hjelpemidler og researchverktøy, hovedsakelig for å få oversikt, se etter sammenhenger og hypotesetesting. Eksempelvis er alle avviksrapportene på Otium lastet inn i Notebook, for å se på likheter og forskjeller. Hovedfordelen med Notebook er at det er direkte referanser til konklusjonene som trekkes av KI, og som er lett å manuellsjekke mot

originalmaterialet. Hjelpen fra kunstig intelligens var å se de mange feilene og avvikene i sammenheng med de juridiske vilkårene for ferdigstillatelse på bygget.

Det totale skriftlige researchmaterialet er på flere tusen sider, og inkluderer alt fra anbudsmateriale, tilsynssaker, kontraktsforhandlinger, rapporter, politisk behandling av saker, økonomisk rapportering og mye mer. Uten Gemini-hjelp ville nok jobben med sakene tatt enda mer tid. Vi fikk rett og slett raskere sett sammenhenger, som vi ellers måtte ha lest oss gjennom manuelt, og kanskje heller ikke oppdaget. Svarene fra KI er manuelt sjekket og verifisert ved søk i originalmaterialet og konfrontert med flere kilder.

Mesteparten av de mange innsynene er sendt inn til kommunen er gjort manuelt, men vi har også brukt en egenutviklet [Gem](#) for innsyn, som har effektivisert innsynsarbeidet opp mot de rette klageparagrafene.

3.5 Verktøy/hjelpemidler

De viktigste hjelpemidlene har vært:

- **Google Disk:** For lagring og deling av informasjon om saken gjennom en mappestruktur, som også er søkbar.
- **Signal:** For kryptert chat og telefonsamtaler med sårbare kilder.
- **Regnskapsinformasjon:** Proff Forvalt, Enin, Brønnøysundregistrene og kommunens årsregnskap og tertialregnskap.
- **Google regneark:** Sotering, systematisering, og sammenfatning.
- **Google Notebook:** Kommunale sakspapirer lagt inn i Notebook for hjelp til analyse og for å se sammenhenger
- **KI-Gemini:** Brukt hoved for hypotestesting og hjelp til å se sammenhenger i stort datamateriale.
- **Some:** LinkedIn, Retriever, Facebook og øvrige øvrig sosiale medier for å kartlegge forbindelser mellom folk, CV-er og tidligere arbeidssted.
- **Skattesøk og kredittinformasjon** (Creditpro/D&B Soliditet) for å sjekke personlig økonomi hos aktørene.
- **Lytix:** Kartlegging av eiendomsforhold på enkeltpersoner og selskap.
- **Datawrapper** for visualisering.
- Anbudsdatabasen Doffin for å finne hva som manglet.

3.6 Kildejobbing

Selv om det er brukt mange tekniske hjelpemidler både for å effektivisere arbeidet og se sammenhenger, har de muntlige kildene vært uvurderlige.

Uten disse ville vi nok ikke bestilt de rette innsynene, ikke sett sammenhengene, ikke skjønt de lokale forholdene eller betydningen av en detalj i en rapport.

Som nevnt er det over hundre muntlige kilder i sakene, noen mer sensitive enn andre. Tillit har vært helt avgjørende for at kildene ville snakke med oss.

Flere vi har snakket med har fryktet for egen jobb hvis deres mediekontakt ble kjent, og her har vi gjort ekstra tiltak for å beskytte disse, mens andre igjen har vært sparringspartnere som har hjulpet oss å stille mest mulig presise spørsmål i saker preget av tildels kompliserte detaljer.

4.0 KONSEKVENSER

Forholdene som er avdekket har ført til flere konkrete og dokumenterbare endringer.

4.1 Kommunedirektøren gikk av

Kommunedirektøren måtte gå av som en direkte følge av Nordlys' avsløringer i Mellomvegen-saken. Ingen andre medier gjorde videre undersøkelser etter at kommunen la frem sin anbudsrapport, mens Nordlys publiserte over 70 saker. I [pressemeldingen](#) i forbindelse med avgangen ble det opplyst at det var avsløringen i denne saken og varslersakene som førte til avgangen, som Nordlys har vært alene om å dekke.

4.2 Varslere står frem og varslingssystemet ble endret

En indirekte konsekvens er en endring av hele varslingsystemet i Tromsø kommune. I flere år hadde kommunens revisor etterlyst et bedre varslingsystem, viste våre innsyn. Sakene førte til påtrykk fra kontrollutvalget om gjennomføring, og til slutt ble varslingsreglene endret til regler som er vanlige i andre kommuner. En av varslerne sa under høringen at saken først fikk fart etter Nordlys' mange avsløringer av varslere som ikke hadde blitt hørt etter å ha varslet direkte mot ledelsen.

4.3 Historisk høring

Sakene endte med at det for første gang i historien i Tromsø ble gjennomført en åpen høring i regi av kommunens kontrollutvalg. Hovedfokuset i høringen ble Mellomvegen-saken og varslingene, saker som ble drevet frem av Nordlys. Her ble en rekke kommunalt ansatte intervjuet av en ekstern gransker i en åpen høring over to dager. En av de ansatte fortalte hvordan kommunedirektøren [aktivt jobbet mot at sakene skulle bli kjent i offentligheten og at han ble rystet da fikk beskjed av kommunedirektøren om å se fremover i stedet for å følge opp 40 nyoppdagede avvik](#). Lederen for enheten fortalte også om [aktiv motarbeiding fra øverste hold](#) da hun påpekte feil i kommunedirektørens svar til kommunerevisor, samt en rekke andre feil. Høringen skal resultere i en granskningsrapport levert av advokatfirmaet

Sands, med en innstilling for videre aksjon fra kontrollutvalget. Det skal etter planen legges frem til behandling i kommunestyret i februar.

4.4 Leverandørkontroll

Vi har i sum avdekket at Nord-Norges største kommune ikke har kontroll på store byggeprosjekter og kostnadene. Vi har også tydeliggjort konsekvensene av kommunens manglende kontroll der det relativt nye Otium-bygget lekker som en sil, de eldre beboerne er i spill og kommunen risikerer en ny gigantregning i fanget. Caset fra Mellomvegen viser dessuten at prosjektet og løsningene ble noe annet enn det de ble lovet, og at dette har gått kraftig ut over brukerne, sist med ansatte som sitter og fryser i et nyrenovert bygg med 15 graders innetemperatur. I tillegg har den manglende kommunale kontrollen på underentreprenører gitt muligheter for bruk av billige, men omstridte underleverandører. Etter sakene har SV bedt kommuneadministrasjonen om å svare på hvilken kontroll kommunen har med underleverandører. Svaret er ventet i løpet av en måneds tid.

5.0 MOTSTAND

Sakene er nærmest en prototype på motstand fra maktutøvere som ønsker å tildekke hva som har skjedd.

Etableringen av et eget innsynsteam ledet av kommunedirektøren selv, har vi ikke opplevd tidligere. Vi kjente heller ikke til innsynsteamet og organiseringen før det hadde gått flere måneder. Gruppen har behandlet alle våre innsyn - og det har tatt tid, langt over de frister for innsyn. Det har vært nødvendig med mange purringer. Her er det verdt å merke seg at det er ledere som har sittet i gruppen - ikke jurister - og heller ikke kommuneadvokater med kunnskap om offentlighetsloven. Innsynsprosessen avdekker også lojaliteten i ledergruppen der man har vært med å sile innsynene mot seg selv.

Det er et enormt sakskompleks med innfløkte anbudsregler og mye innsyn. Etterhvert ble det avdekket motstridende informasjon, mellom det som ble uttalt muntlig og det som det fantes annen dokumentasjon på. Vi opplever at flere innsyn ikke har blitt besvart, har blitt trenert og at vi har måttet purre gjentatte ganger for å få svar. Det er også slik at det har vært en rekke tautrekninger med kommunen om ulike innsyn og vi har måttet bruke offentlighetsloven til det ytterste i klagebehandlingen for å få innsyn i flere og flere dokumenter. Viktig informasjon har blitt holdt tilbake og kommunedirektøren har fra starten av bagatellisert sin egen rolle. Det som viste seg å være kraftige advarsler ble kamuflert som "vanlige, faglige uenigheter" og kom først frem etter måneder med undersøkelser.

Vi så også - etter hvert - at vårt opprinnelige innsyn ikke ble besvart fullt ut. Hadde dokumentene vi ba om fra starten av blitt tilsendt, ville alvorlighetsgraden blitt kjent langt tidligere. I stedet valgte kommunedirektøren å tolke innsynet til sin fordel,

ved hjelp av semantikk, og vi ble gjentatte ganger bedt om å begrense innsynene fordi at det ble for arbeidskrevende.

Det har også vært en utfordring at informasjonen har blitt silet. Vi har bedt om å få snakke med den enkelte saksbehandler for å få nøyaktig informasjon, men har blitt sendt videre til ledere som sier de ikke har detaljkunnskap.

Flere ansatte turte ikke å snakke med oss i startfasen - i frykt for represalier. Ved å gradvis opparbeide tillit til kildene, fikk vi etter hvert svært nyttig og avgjørende dokumentasjon.

En annen utfordring var en kommunedirektør som insisterte på muntlighet, noe som vanligvis er befriende. Her opplevde vi at ordstrømmen gjorde det vanskelig å få nøyaktige svar på våre konkrete spørsmål. Vi insisterte på skriftlighet i tillegg til det muntlige og gjorde opptak, for å kunne kontrollsjekke alle de muntlige påstandene og sammenhengene som kommunedirektøren kom med. Han ga tydelig uttrykk for at han mislikte metodebruken, truet med advokat og ba om møte med sjefredaktøren for å forklare sin sak, da spørsmålene om hans rolle i saken ble stadig mer detaljerte. Konstituert sjefredaktør Magne Storedal gjennomførte også møtet, men insisterte på at det ble ført skriftlig referat for å unngå forsøk på påvirkning med udokumenterbare påstander.

6.0 VESENTLIGHET

Sakene handler om forvaltningen av fellesskapets midler - til sammen enorme summer. Hvordan offentlige kroner brukes ligger tett på mediernes samfunnsrolle og spesielt punkt 1.4 i VVP som handler om å "avdekke kritikkverdige forhold".

Tromsø kommune er som mange andre kommuner i en økonomisk krise, med kutt i helsetjenester, barnehage og skole. Samtidig viser våre saker at Tromsø kommune er i en særstilling. Det er avdekket oppsiktsvekkende store hull som gjør at det er grunn til å stille spørsmål om hvor mye av de kommunale kronene som renner ut i sanden.

Prosjektene som kommunens anbudsenshet selv håndterer er utført etter bokal, mens det er avdekket voldsomme hull i prosjektene der enheten motvillig er blitt koblet av. Det gjelder særlig store kontrakter med byggebransjen der kommunedirektøren selv hadde sin nære fortid. Sakene avdekker en kommune med gjentatte og omfattende brudd på anbudsreglene, habilitetsutfordringer, mangel på åpenhet i toppledelsen, rot i arkivsystemet, mangelfull dokumentasjon knyttet til anbud, samt dårlige varslingsrutiner og varslervern. I tillegg er det avdekket urovekkende svak kontroll av underleverandører, utgifter og avvik i kommunale byggeprosjekter - noe som dramatisk øker de kommunale kostnadene i byggeprosjektene.

Anbudsreglene, habilitetsreglene og offentlighetsloven er der av en grunn. Samlet skal de bidra til at innbyggerne får best mulig tjenester for de kommunale kronene, hindre korrupsjon og tyveri av fellesskapets midler.

Brudd på disse reglene gir et stort mulighetsrom. En av medias viktigste oppgaver og samfunnsrolle er å avdekke slike forhold, slik at de kan bli tatt tak i og ryddet opp i.

Summen er et stort demokratisk problem som går ut over tilliten blant befolkningen. Det gjenspeiler seg også i kommentarfeltene og reaksjonene fra politikerne i Tromsø kommune.

Sentrale papirer mangler i store anbud, noe som i seg selv er et brudd på anbudsreglene. Det kalles for rutinesvikt. Fagekspertene reagerer på nedtoningen og bortforklaringen av alvorlighetsgraden også her fra kommunens øverste ledelse og mener det viser systematiske svakheter som har vært der over tid og som ikke er ryddet opp i.

I 2021 lovet kommunedirektøren en storstilt opprydding etter flere saker med anbudsrot. Et av grepene som ble lovet var å styrke seksjon for anskaffelse. Det motsatte har skjedd. Det er kuttet fem stillinger og seksjonen har blitt til en enhet - der lederen ved enheten har fått langt mindre innflytelse.

Kommunens toppleder var også tidlig ute med å avvise all kritikk rundt anbudsprosessen i Mellomvegen 110 og inngåelse av den betente kontrakten.

– Det var en klok vurdering, var den første kommentaren.

Vel et halvår senere - etter et titalls saker - der en rekke nye detaljer ble systematisk lagt frem - måtte han gå av.

Bakteppet er også alvorlig. Flere leverandører har fått fordeler de ikke skulle ha hatt fordi kommunens kontrollsystem ikke har vært godt nok. Det har påvirket kommunens økonomi og ikke minst konkurrenters økonomi. Sistnevnte er møtt med overraskende stillhet. Få av de private aktørene ønsker å uttale seg negativt offentlig om kommunens praksis. Det er fordi de frykter de vil miste oppdrag fra sin største oppdragsgiver, kommunen.

Det er avdekket systematiske feil som går helt til topps. Og når topplederen selv går i front for å undergrave systemet, ved å uttale at regelverket er så komplisert at det er umulig å vite om noe er innafor eller utenfor regelverket, samt at det bare er å hente inn en annen vurdering dersom det er uenighet, kombinert med neglisjering av faglige råd, er det kanskje ikke så rart at enkelte undersåtter også prøver å finne omveier rundt gjeldende lov.

Til sist viser sakene også urett mot enkeltpersoner som forsøker å gjøre jobben de er satt til i et byråkratisk system. Det kommer tydelig frem i de ulike varslernes historier, der totalt fire av dem er varsler direkte mot topplederen. Varslerne opplever å ha blitt motarbeidet internt - med kommunens toppleder i spissen (!) Enhetslederen for anskaffelse uttalte i den offentlige høringen at de følte de "jobbet i gjørme". Hun sa blant annet at enhetens forsøk på korreksjon av uriktig informasjon ikke ble tatt med i tilsvaret fra kommunedirektøren til kommunerevisoren, og at hun fikk kjeft for å blande seg inn.

7.0 DOKUMENTASJON OG FORMIDLING

Sakene tar utgangspunkt i fremskaffet og faktabasert dokumentasjon, som ikke tidligere har vært kjent i offentligheten. Alt vil være mulig å etterprøve, fordi det er basert på skriftlig dokumentasjon. Alle påstander og kritikk er lagt frem for den anklagede part skriftlig. De har fått god tid til å svare, av og til uvanlig god tid, utover de fristene som opprinnelig ble satt.

Så til formidling. Detaljer, anbudsregler og kommunal forvaltning er i utgangspunktet ganske tørt stoff. Det handler om kompliserte detaljer og er ikke et sakfelt som de fleste gyver løs på i vår redaksjon.

Det kan være vanskelig å forsvare tidsbruken opp mot antall lesere. Vi har imidlertid etter beste evne forsøkt å gjøre sakene forståelige for allmennheten ved å forklare sammenhenger enklest mulig, samt bruke visuelle effekter og tidslinjer. Det kan synes å ha lyktes. Målbare utslag på både lesetid og antall lesere viser at sakene er blant årets mest leste og at det har vært stor interesse i befolkningen.

8.0 KILDEKRITIKK

Vårt utgangspunkt er at alle kilder har en eller annen form for motivasjon. Den kan både være nobel eller mer utspekulert. Spesielt når det gjelder kommunedirektørens handlinger har det vært grunn til å være på vakt, ettersom han har skaffet seg en del motstandere internt ved sin væremåte og handlinger. Vi har derfor konsentrert oss om det som kan dokumenteres av brudd opp mot regelverket, og der vi har kilder som står åpent frem med kritikk, eller der vi har skriftlig dokumentasjon på handlinger.

Våre første saker handlet først ikke om kommunedirektøren i det hele tatt, men systemet, og på et vis tok det litt tid før vi virkelig begynte å ettergå hans handlinger. Noe forutinntatt tok vi det for gitt at kommunedirektøren hadde en ordinær rolleforståelse som øverste leder i en organisasjon med cirka 7000 ansatte. I starten tenkte vi feilaktig at det neppe var slik at en kommunedirektør personlig hadde involvert seg i byggesaker helt ned på detaljnivå. Denne fordomsfullheten

gjorde nok at det tok litt tid før så de systematiske sammenhengene. Retrospektivt skulle vi vært mer åpne for denne muligheten helt fra starten.

Vår opprinnelige innsynsbejæring nevnte dog spesifikt kommunedirektørens kommunikasjon med leder for anbudseneheten, mest fordi det var anbud det handlet om. Her ble det imidlertid tautrekking etter trautekking der kommunen ba oss begrense innsynet. Begrunnelsen var at det var for omfattende. Det gikk vi også med på, noe vi i ettertid ikke burde ha gjort. Dermed tok det lengre tid før vi så kommunedirektørens overraskende rolle, som kom for en dag etter diverse kildesamtaler og dokumentgjennomganger der vi satte hans uttalelser og forklaringer opp mot den fremskaffede dokumentasjonen.

Vi mener kildematerialet er svært bredt og med et høyt detaljnivå. Det er tusenvis av sider med skriftlig dokumentasjon og over 100 ulike muntlige kilder der vi har etterstrebet bredde.

9.0 KILDEHÅNDTERING

Sluttproduktet, altså de mer enn 70 sakene som er publisert, er alle basert på åpne kilder, og med dokumentasjon som kan ettergås av andre. Men veien dit har bestått av håndtering av en lang rekke muntlige kilder. Det er flere potensielt sårbare kilder i våre saker.

Her er både varslere og kommunalt ansatte som frykter for jobben ved å snakke med oss.

Dokumentasjonen ble i flere omganger overlevert i papirform i en bil, i garasjelegg eller andre steder i byen - der ingen kunne se oss og for ikke å etterlate spor.

Kommunikasjonen med de mest sårbare kildene er gjort via den krypterte appen Signal, eller i form av 1-1 møter. Sensitivt kildemateriale er samlet i en lukket disk, der bare vi har tilgang.

10.0 ETIKK

Utover det åpenbare om pressens rett til å avdekke kritikkverdige forhold, er det kapittel tre i Vær Varsom Plakaten som er mest utfordret i dette sakskomplekset.

Kildene til informasjonen er identifisert i de trykte sakene, men det er benyttet en del anonyme informanter for å få tak i dokumentasjon. Vi har vært bevisst på at anonyme kilder ikke fremsetter negative personkarakteristikker, og at det skal være tydelig hvor kritikken kommer fra.

Opplysningskontroll er gjennomført ved en stor grad av skriftlighet. For å sikre bredde og relevans har den angrepne part fått (uvanlig) god tid på samtidig imøtegåelse og tilsvar, og godt utover de fristene vi opprinnelige satte. Her mener vi at vi har vært rause.

På noen punkter har det imidlertid vært uenigheter. Kommunedirektøren har hevdet at premissene for noen av samtalene ikke har vært klargjort, samt anklaget oss for å bruke skjulte opptak, og at vi har selektiv kildebruk der vi har vært mest opptatt av å få bekreftet våre hypoteser enn objektive fakta.

Han har også hevdet overfor oss at flere andre i kommunen har reagert på våre metoder og blir redde når vi tar kontakt. En stund før avgangen, da våre saker problematiserte hans rolle, skrev han at han nå ville søke juridisk bistand for å ivareta sine rettigheter.

Til dette vil vi si følgende: Vi har ikke bedt om noen bakgrunnssamtaler med kommunedirektøren. Alle henvendelser har vært koblet til konkrete spørsmål vi ønsket svar på, enten det er gjort via sms, e-post eller telefon. Vi har flere ganger bedt ham formidle kontakt til de personene som han sier skal ha reagert på våre metoder. Vi har vært tydelig, både skriftlig og muntlig, at dersom noen av hans undersåtter har opplevd det som hevdes vil vi gjerne prate med dem for å avklare eventuelle misforståelser. Påstanden er lite konkret. Foreløpig har ingen ringt og vi har ikke fått slike tilbakemeldinger fra andre enn kommunedirektøren. Vi har tvert imot fått svært mange positive tilbakemeldinger fra kommunalt ansatte om at det er på tide at noen tok tak i dette.

Når det gjelder anklagen om skjult opptak mener vi den er ganske enkel å avvise. Det er riktig at det ble tatt opptak av flere av samtalene med ham. I noen tilfeller sa vi ikke ifra om dette, slik det er mulighet for så lenge man selv deltar i samtalen. Vi erkjenner i ettertid at vi godt kunne opplyst om dette, men at opptakene ble gjort på et tidspunkt der vi ba ham oppklare diverse uklarheter. Samtidig var det ingen av uttalelsene hans fra disse samtalene som ble brukt i de trykte sakene.

Vi mener til slutt at det brede kildematerialet av skriftlige dokumenter taler for seg selv og at kommunedirektøren har fått rikelig plass og tid til å kommentere hver sak. I tillegg viser også undersøkelsene fra både kontrollutvalget og kommunerevisor stort samsvar med våre funn.

OVERSIKT OVER SAKENE SOM ER PUBLISERT

Det er et stort sakskompleks med flere avsløringer. Her er en inndeling etter de sentrale nyhetssakene i hver avsløring, samt oppfølgings saker på samme avsløring.

MELLOMVEGEN-SAKEN

Hovedsak:

- [Nordlys avslører: Kommunedirektøren trosset interne advarsler om mulig ulovlig anbud](#)

Sidesaker:

- [Finner ikke sentrale dokumenter i prosjekt til over 100 millioner kroner -ekspert slår alarm](#)
- [Splittet opp kontrakt verdt 18 mill: Tvilsomt](#)
- [Vil undersøke endring av kontrakt: K-fløy ble til F-fløy](#)
- [Sår tvil om toppsjefens forklaring](#)
- [Skulle spare penger på kommunale ombygginger - har gått på kraftige budsjettsprekker](#)
- [Intern e-post: mener ledelsen utøvde press](#)
- [Måtte beklage signering av kontrakt](#)
- [- Denne saken har tært på de ansatte](#)
- [Innetemperatur på 15 grader i nyrenovert prestisjebygg - rammer 100 ansatte](#)

VARSLINGSSAKENE:**Hovedsaker:**

- [Varselet mot kommunedirektøren forsvant blant 12.000 avvik](#)
- [Siri står frem som varslere: - Klart brudd på regelverket](#)
- [Varslingssaker kommer aldri til overflaten](#)

Øvrige saker:

- [Her er de fire varslene mot kommunedirektøren](#)
- [Kommunedirektøren trosset interne varsler om mulig ulovlig anbud](#)
- [Så sammenheng to år senere - Marthe varslet på varslet på kommunedirektøren](#)
- [Jan Ove varslet om ukultur - ble ikke hørt](#)
- [Her er varselet i anbudssaken - mener kommunedirektøren har hatt aktiv rolle](#)
- [Nytt varsel mot kommunedirektøren - engasjerer advokatkontor](#)
- [Sår tvil om toppsjefens forklaring : - Underlig](#)
- [Ordfører om varslene: - Glad vi har gode fagfolk](#)
- [Konklusjon etter gransking: - Brudd på etiske retningslinjer i varslings sak](#)
- [Intern epost: Mener ledelsen utøvte press](#)

TETTE FORBINDELSER TIL KONSULENTENE**Hovedsak:**

- [Sluttet i kommunen - så begynte pengene å renne inn til det private firmaet](#)

Sidesak:

- Høring: - [Tette bånd og alle kjenner alle](#)

- [Ble ulovlig forbigått - vurderer å forfølge saken](#)

HØRINGEN OG SYSTEMSVAKHETENE:

Hovedsaker:

- [Høring: Meldte fra om 40 avvik - fikk beskjed av ledelsen om å se fremover](#)
- [Høring: - Føler vi jobbet i gjørme](#)

Sidesaker:

- [Liveoppdateringer fra høringen](#)
- [Nærmer seg høringen - like spent som resten av befolkningen](#)
- [- Vil ha høring der ting ikke pakkes inn](#)
- [Toppleder dropper høringen](#)
- [Disse skal lede høringen](#)
- [Lukket dørene](#)
- [Tidspunkt for høring fastsatt](#)
- [Ber om høring med ekstern utspørter](#)
- [- Nå blir det full oppvask](#)
- [Vedtok høring med ekstern utspørter - ordfører bekymret for kostnadene](#)
- [Stengte dørene da omstridt sak ble behandlet](#)

OTIUM-SAKEN

Hovedsaker

- [Nytt sjokk for sju år gammelt bygg](#)
- [Varslere: - Nå skal sannheten frem](#)

Oppfølging:

- [Ukjent rapport - laget en måned før forliket](#)
- [Krever svar om Otium: - Svært alvorlig om dette er blitt holdt skjult](#)
- [- For stor risiko med søksmål mot entreprenøren](#)
- [Slik forklares forliket: - Politisk ledelse ble fortløpende orientert](#)
- [Ordfører avviser mangelfull saksopplysning](#)
- [Her er Otium-varslet mot kommunedirektøren](#)
- [Gir opp tilsyn med Otium - overlater avvik til kommunen](#)
- [- Haster med tiltak på Otium](#)

GK-SAKEN

- [Splittet opp anbud til 18 mill - tvilsomt mener anbudsekspert](#)

ANBUDSSAKER

Hovedsaker:

- [Kan ha handlet ulovlig for 220 millioner kroner](#)
- [Kommunedirektøren: - Nesten umulig å bedømme hva som er på rett side](#)

Oppfølgere:

- [Anbudsekspert: - Alvorlig at kontrollen svikter](#)
- [Kjøpte for 24 millioner kroner hos samme firma uten anbud: - Kan hende det ikke skjedde etter boka](#)
- [Flagget regning for ti millioner kroner](#)
- [Brukte over 20 millioner kroner uten anbudsprosess](#)
- [- Begeret har vært fullt lenge. Nå flommer det over](#)
- [Dette vet vi om anbudsskandalen](#)
- [Ordfører overrasket over anbudsavsløring](#)
- [– Ansvarer ligger på toppen](#)
- [Merkelig at det kommer krav om min avgang](#)
- [Refser ikke partifelle: – Det er aldri en spiller som går når treneren har ansvaret](#)
- [Kontrollutvalget vil vurdere ny granskning](#)
- [Kontrollutvalget undersøker kommunens konsulentavtaler](#)
- [Opposisjonen reagerer: - Utrolig at det går an](#)

UNDERLEVERANDØRENE

Hovedsaker

- [Statsbygg kastet ut Econors underentreprenør på dagen](#)
- [Brukte omstridt underleverandør på kommunalt skolebygg](#)

Oppfølging:

- [- Klasserom ikke en del av en fluktvei](#)
- [Avdekket flere feil under skolebygging](#)

KOMMUNEDIREKTØREN GÅR AV

Hovedsak:

- [Gikk på dagen - her er sluttavtalen](#)

Breakingsak:

- [Her faller avgjørelsen](#)

Oppfølging:

- [Møte for lukkede dører: Trekker seg](#)
- [Jakten på erstatter allerede i gang](#)
- [- All tillit var borte](#)
- [- Vi må skape ro i organisasjonen](#)
- [Ansetter ny kommunedirektør bak lukkede dører](#)

- [15 søkere til jobben](#)

ØVRIGE NYHETSSAKER I SAKSKOMPLEKSET

- [Tromsø kommune sparket ut av offentlig antikrim-samarbeid som eneste i landet](#)
- [Tromsøbolig: Ordfører og kommunedirektør vil gjøre omstridt regnskapstriks - trosser på nytt alle faglige råd](#)
- [Slik vil politikere unngå flere anbudsmeller](#)
- [Setter opp ekstraordinært møte](#)
- [Kommunen innrømmer brudd i enda et nytt prosjekt](#)